

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Сімкової І.О. на дисертацію ДЯЧУК Наталії Михайлівни **«Формування англомовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю «014 – Середня освіта» в галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Сучасна шкільна освіта знаходиться на етапі нового суспільного прогресу, коли залучення інформаційно-комунікаційних технологій та цифрового простору є висхідними у визначенні стратегії наукового пошуку ефективних форм навчальної діяльності та шляхів їхньої реалізації в освітньому процесі. Формування інформаційного суспільства, в якому людська діяльність, зокрема й комунікативна, технологізується, сприяє поступовій, утім вираженій і дидактично вмотивованій, трансформації Інтернет-ресурсів у міцний підмурок світового освітнього дискурсу.

Процес сучасного навчання англійської мови передбачає широке застосування інтерактивних форм організації аудиторних занять учнів, що, безумовно, пов'язане з настановою на активізацію навчальної діяльності учнів для формування у них аудитивної компетентності. Цифризація освіти визначає спрямованість процесу навчання, що передбачає залучення новітніх технологій під час оволодіння сукупністю знань, навичок та умінь у сфері вербальних та невербальних засобів сприйняття й відображення навколишньої дійсності в різних ситуаціях спілкування. Тому перед шкільною методикою стоїть завдання розширити можливості навчання з урахуванням новітніх методик та технологій у викладанні англійської мови. Одним із перспективних засобів навчання англійської мови, який дає змогу реалізувати принципи комунікативної спрямованості, індивідуалізації, автентичності, інтерактивності й інтенсивного використання фонових знань учнів є подкаст.

Аудіювання є одним із найбільш складних видів мовленнєвої діяльності, що потребує залучення специфічних лише цьому виду мовленнєвої діяльності психофізіологічних механізмів, а високий рівень розвитку цього виду діяльності позаяк дає можливість реалізовувати виховні, освітні та розвивальні цілі освітнього процесу. Несформована аудитивна компетентність унеможливорює іншомовне мовленнєве спілкування, оскільки це процес двосторонній. І навпаки, сформована аудитивна компетентність є засобом успішної соціальної взаємодії та формування духовного світу школярів,

їхнього залучення до розуміння всесвітніх культурних цінностей, яка також, допомагає школярам набувати знань з предметів шкільного циклу.

Однак, мала кількість академічних тижневих занять і велика наповненість груп у закладах загальної середньої освіти, а також функціонування в умовах немовного середовища ускладнюють успішність навчання аудіювання.

Саме тому питання пошуку ефективних способів оптимізації процесу формування аудитивної компетентності учнів старших класів є одним із найбільш актуальних у сучасній методиці навчання англійської мови, а дослідження Наталії Михайлівни Дячук набуває вагомої актуальності з огляду на відсутність належної уваги до досліджуваної проблеми, зміну підходів до вивчення іноземних мов учнями старших класів та відсутність системних методичних досліджень, спрямованих на вирішення проблеми формування англомовної аудитивної компетентності старшокласників у сучасних умовах, що певним чином гальмує процес ефективного оволодіння англомовною комунікативною компетентністю.

На нашу думку, цілком обґрунтованою є *мета* дисертаційного дослідження, яка полягає в аналізі, розробці й обґрунтуванні теоретичних та методичних засад формування англомовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти. На шляху до мети дисертантка послідовно розкриває сучасні підходи до навчання іноземних мов у загальноосвітній школі і зокрема до формування іншомовної аудитивної компетентності, досліджує основні психофізіологічні та лінгводидактичні особливості аудіювання як виду мовленнєвої діяльності, а також з'ясовує сутність і структуру англомовної аудитивної компетентності; визначає критерії та здійснює відбір навчального матеріалу для формування англомовної аудитивної компетентності старшокласників; розробляє модель організації процесу формування англомовної аудитивної компетентності в аудіюванні в процесі вивчення іноземних мов у старшій школі та підсистему вправ і завдань для формування англомовної аудитивної компетентності в учнів старших класів із використанням подкастів; здійснює експериментальну перевірку запропонованої методики.

Валідними в цьому контексті вважаємо відповідно *об'єкт дослідження* (процес формування аудитивної компетентності старших школярів закладів загальної середньої освіти) і *предмет дослідження* (методика формування англомовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти з використанням подкастів).

В роботі наявною є *наукова новизна*, оскільки Дячук Н. М. теоретично обґрунтувала, розробила та експериментально перевірила методику

формування англомовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти з використанням подкастів. Серед отриманих наукових результатів найважливішими вважаємо уточнення сутності й структури англомовної аудитивної компетентності старшокласників з виокремленням її складових (знань, навичок, умінь, стратегій аудіювання, психофізіологічних механізмів, досвіду, цінностей, та мотивації) та уточнення і доповнення критеріїв відбору навчальних матеріалів для формування англомовної аудитивної компетентності старших школярів.

Результати роботи мають знайти широке *практичне застосування* у закладах загальної середньої освіти, оскільки авторка дисертації створила підсистеми вправ і завдань для формування англомовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти; розробила авторську класифікацію подкастів для формування англомовної аудитивної компетентності; уклала методичні рекомендації щодо використання різних видів подкастів у навчанні учнів старших класів англомовного аудіювання.

Високий ступінь достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується їх позитивною оцінкою у процесі *анпробації* на конференціях, їх впровадженні в освітній процес на базі чотирьох шкіл м. Тернополя (ЗОШ I-III ступенів №13 імені Андрія Юркевича, ЗОШ I-III ступенів №10, ЗОШ I-III ступенів №14 імені Богдана Лепкого та ЗОШ I-III ступенів №18). Є всі підстави класифікувати дисертаційне дослідження Дячук Н. М. як завершене теоретико-експериментальне дослідження, що містить нові наукові положення, має вагоме теоретичне та практичне значення.

Робота чітко структурована і грамотно оформлена, що свідчить про володіння авторкою логікою наукового дослідження. Структура роботи відповідає меті дослідження й вирішуванню у ньому завданням.

У *першому розділі* Наталією Михайлівною ґрунтовно проаналізовано особливості аудіювання як виду іншомовної мовленнєвої діяльності (узагальнені на рис. 1.1.1 с. 36) та психолінгвістичні аспекти аудіювання іншомовного тексту (описано чотири типи сприйняття с. 47; види пам'яті с. 48-51; визначено рівні розуміння с. 53-55, розглянуто імовірнісне прогнозування, без якого процес аудіювання неможливий с. 55-56). На нашу схвальну оцінку заслуговує визначення сутності й структури англомовної аудитивної компетентності старшокласників (узагальнена на рис. 1.3.4 на с. 83), ґрунтовне дослідження стратегій аудіювання (с. 73-79) та запропонований алгоритм дій під час прослуховування тексту (рис. 1.3.3. на с. 80).

У підрозділі 1.4. дослідницею розглянуто лінгводидактичні передумови формування англомовної аудитивної компетентності, що уможливило

визначення цілей формування аудитивної компетентності, уточнення труднощів сприйняття іншомовного тексту на слух і як результат узагальнення лінгводидактичних закономірностей навчання іншомовного аудіювання старшокласників (с.101-102).

У *другому розділі* дисертанткою докладно проаналізовано критерії відбору навчальних матеріалів для формування англомовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти (узагальнені на рис. 2.1.1 на с. 107); розроблено модель організації процесу формування англомовної компетентності в аудіюванні в учнів старших класів та підсистему вправ і завдань для формування англомовної аудитивної компетентності старшокласників.

У контексті дослідження схвалення заслуговує чітка класифікація автентичних матеріалів для формування аудитивної компетентності (с. 115) та визначення переваг використання подкаст-технологій (с. 124-126), зібраний і проаналізований навчальний матеріал – 26 подкастів (Додатки Д-К), котрі лягли в основу розробленої підсистеми вправ і завдань.

Є всі підстави для схвальної оцінки розробленої авторкою типології подкастів (узагальненої на рис. 2.1.2 на с. 130).

Дисертантка переконливо зазначає, що метою початкового етапу є вдосконалення пам'яті та уваги, формування вмінь імовірнісного прогнозування; формування вмінь використання стратегій аудіювання; активізація фонових знань учнів (с.141-143); метою середнього етапу є формування вміння визначати ключову інформацію, закріплення лексичних знань учнів, удосконалення комунікативних умінь, закріплення граматичних знань; формування вмінь глобального, детального та критичного аудіювання, формування вмінь встановлювати логічні зв'язки між елементами тексту (с. 143-144); метою просунутого етапу є формування комунікативних вмінь, вдосконалення мовленнєвих умінь аудіювання; вдосконалення вмінь, набутих на попередніх етапах навчання (с. 144-145).

Представлена авторкою модель організації (с. 138-139) та підсистема вправ і завдань (с. 150-175) забезпечують ефективність процесу навчання учнів 11-х класів загальноосвітньої закладів загальної середньої освіти англомовного аудіювання на основі використання подкастів.

Особливої уваги заслуговує *третій розділ* дисертації, присвячений експериментальній роботі, де Наталія Михайлівна описує організацію та перебіг експериментального навчання, етапи його проведення, аналізує та інтерпретує результати експерименту, подає їх статистичну обробку, а також

формулює методичні рекомендації щодо навчання учнів старших класів аудіювання англійською мовою в умовах закладів загальної середньої освіти.

Так, експериментальне навчання було проведено у чотирьох школах м. Тернополя впродовж жовтня-квітня 2019-2020 рр. відповідно до структура проведення методичного експерименту. Під час експериментального навчання перевірялася ефективність варіантів методик, які передбачали поетапне формування англомовної аудитивної компетентності учнів на основі використання подкастів, навчання використання стратегій аудіювання, відбір матеріалів на основі визначених критеріїв відбору матеріалів для аудіювання з можливістю учнів самостійно обирати подкасти, які вони прослуховуватимуть під час основного етапу із варіантів, запропонованих вчителем (методика А) і без можливості самостійно обирати цікаві для них матеріали (методика Б). В ході експерименту було доведено, що ефективнішою є методика А, яка враховувала мотиваційну складову під час формування іншомовної аудитивної компетентності. Достовірність отриманих даних була перевірена за допомогою методів математичної статистики: багатофункціонального статистичного критерію φ^* кутового перетворення Фішера.

Загалом, вивчення й аналіз змісту дисертації Дячук Н. М. дає підстави зробити висновок про високий ступінь обґрунтованості наукових положень і сформульованих висновків відповідно до поставлених у роботі завдань.

Робота відзначається науковою новизною, теоретичним і практичним значенням. Основні результати дослідження відображено в 9 публікаціях авторки, з яких: три статті, опубліковані у фахових виданнях України, одна стаття у фаховому виданні іноземної держави (Республіка Польща) і п'ять праць апробаційного характеру.

Попри загальне позитивне враження дисертація містить певні положення, які є дискусійними і потребують уточнення, пояснення чи корекції:

1. Схвально оцінюючи ґрунтовно проаналізовані Наталією Михайлівною у підрозділі 1.4. труднощі сприйняття іншомовного тексту на слух (с. 91-93), на нашу думку варто було б розглянути екстралінгвістичні труднощі, які визначають перелік фіксованих елементів, обумовлюють розуміння певної ситуації, без чого сильно ускладнюється сприйняття подкастів взагалі.

2. На стор. 197 авторка зазначає Інтернет-сайти, з яких було взято автентичні подкасти на матеріалі яких проводилась експериментальна перевірка запропонованої методики формування англомовної аудитивної компетентності, бажано б було із критеріями відбору подкастів надати критерії відбору таких Інтернет-сайтів або перелік рекомендованих Інтернет-

сайтів. Оскільки наразі існує безліч сайтів і платформ, однак деякі з них пропонують подкасти низької якості без освітньої складової.

3. На стор. 207 зазначено, що врахування мотиваційної складової під час формування іншомовної аудитивної компетентності має суттєве значення для досягнення учнями позитивних результатів, поодинокі згадки про мотивацію знаходимо на с. 69, 92, 110 та 124, робота б тільки виграла, якби авторка детальніше розглянула вплив мотивації на формування аудитивної компетентності.

4. На стор. 214 подано один приклад опрацювання складних лексичних одиниць на етапі до прослуховування подкасту, у межах підрозділу 3.4. методичні рекомендації, хотілося б побачити фрагмент заняття, що додало б наочності рекомендаціям щодо навчання учнів старших класів аудіювання англійською мовою в умовах закладів загальної середньої освіти.

5. У Додатку В на стор. 259 подано список 26 відібраних подкастів для експериментального дослідження, серед яких 7 відео подкастів. На наш погляд, на сторінках дисертації варто було б зазначити, що вплинуло на такий розподіл типів відео та аудіо подкастів.

Однак згадані вище зауваження не стосуються основного змісту дисертації та не мають вирішального впливу на достовірність й обґрунтованість висновків, зроблених дисертанткою. Загалом висока наукова якість дисертаційного дослідження, її позитивна оцінка є незмінною.

Таким чином, наукове значення дисертації Дячук Н. М. визначається предметом дослідження і полягає в тому, що вперше було теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено методику формування англомовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти з використанням подкастів; уточнено сутність і структуру англомовної аудитивної компетентності старшокласників з виокремленням її складових (знань, навичок, умінь, стратегій аудіювання, психофізіологічних механізмів, досвіду, цінностей, та мотивації); уточнено та доповнено критерії відбору навчальних матеріалів для формування англомовної аудитивної компетентності старших школярів. Результати дослідження мають практичну цінність для сучасного розвитку методики навчання іноземних мов та для формування англомовної аудитивної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти, зокрема.

ВИСНОВОК: Відповідно стверджуємо, що дисертація Дячук Наталії Михайлівни «Формування англомовної аудитивної компетентності учнів

старших класів закладів загальної середньої освіти» є завершеним науковим дослідженням. Обсяг, якість та оформлення роботи відповідають вимогам Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167, а її авторка – Дякуч Наталія Михайлівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії в галузі знань педагогіки за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач англійської мови
гуманітарного спрямування № 3
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

 Ірина СІМКОВА

Вчений секретар університету

 Валерія ХОЛЯВКО